

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Natura 2000-plan 2010-2015

Stenholt Skov og Stenholt Mose

Natura 2000-område nr. 228
Habitatområde H228

Kolofon

Titel:

Natura 2000-plan 2010-2015. Stenholt Skov og Stenholt Mose
Natura 2000-område nr. 228
Habitatområde H228

Emneord:

Habitatdirektivet, Miljømålsloven, målsætninger, indsatsprogram,
Natura 2000-planer, Stenholt Skov og Stenholt Mose

Udgiver:

Miljøministeriet, Naturstyrelsen

Ansvarlig institution:

Naturstyrelsen
Lyseng Allé 1
8270 Højbjerg
www.naturstyrelsen.dk

Copyright:

Naturstyrelsen, Miljøministeriet

Sprog:

Dansk

År:

2011

ISBE nr.

978-87-7091-550-2

ISBN nr.

978-87-7091-551-9

Dato:

1. december 2011

Forsidefoto: Aktiv højmose under gendannelse i tidligere tørvegravningsområde i den nordvestlige del af Stenholt Mose.
Fotograf: Henriette Bjerregaard

Resume:

Natura 2000-plan for Stenholt Skov og Stenholt Mose (nr. 228). Natura 2000-planen skal sikre gunstig bevaringsstatus for områdets udpegede arter og naturtyper. Området og truslerne mod de udpegede naturtyper og arter beskrives, og der fastlægges målsætninger og indsatser for naturtyperne og arterne. Der foretages en strategisk miljøvurdering af planen.

Må citeres med kildeangivelse

Indhold

Forord	4
Natura 2000-planlægning	5
<i>Natura 2000-planen er bindende for myndighederne</i>	5
Områdebeskrivelse	6
Trusler mod områdets naturværdier	9
Igangværende pleje og genopretning	11
Tilstand og bevaringsstatus/prognose	12
<i>Vurdering af tilstand</i>	12
<i>Vurdering af bevaringsstatus/prognose</i>	15
Målsætning	18
<i>Overordnet målsætning for Natura 2000-området</i>	18
<i>Konkrete målsætninger for naturtyper og arter</i>	20
<i>Modstridende interesser</i>	20
Indsatsprogram	22
<i>Generelle retningslinjer</i>	22
<i>Konkrete retningslinjer</i>	23
<i>Forslag til mulige virkemidler</i>	24
Sammenhæng og synergi med vandplanlægning	24
Strategisk miljøvurdering	24
Bilag 1. Kort over Natura 2000-områdets placering og afgrænsning	
Bilag 2. Opsummering af Natura 2000-planen og mulige virkemidler	
Bilag 3. Væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver	
Bilag 4. Miljørapport for Natura 2000-planen	

Foto: Claus Bjørn Larsen

Danmarks VIP-natur får egen bodyguard

Hvad har Skagens Gren, Silkeborgskovene og det Sydfynske Øhav til fælles? Eller klokkefrøen, fiskeørnen og gråsælen? De er alle en del af Danmarks særligt værdifulde natur, som vi er forpligtet til at passe godt på. Det samme gælder strandengen, højmosen og boblerevet. Natura 2000-områderne er et netværk af naturområder i EU, der indeholder særligt værdifuld natur set i et europæisk perspektiv. Natura 2000 skal sørge for, at alle 27 EU-lande drager omsorg for egne truede dyr, planter og natur.

Danmark har i alt 246 Natura 2000-områder. Hvert område får nu sin helt egen naturplan, der skal fungere som bodyguard. Det er i alt for mange år gået tilbage for naturens mangfoldighed. Nu skal planerne sørge for, at staten, kommuner og lodsejere drager omsorg for de naturtyper og plante- og dyrearter, der er truede sårbare eller sjældne i EU.

Ny natur på vej

Naturplanerne er den hidtil største naturindsats, der nogensinde er sat i værk i Danmark. Budgettet er ca. 1,8 mia. kroner og vil i stor udstrækning blive finansieret af EU's landdistriktsmidler. Den planlagte indsats dækker ca. 1.600 km², hvoraf de 40 km² er ny natur.

Der er planlagt hundredvis af nye vandhuller, som vil sikre levesteder for padder som klokkefrøen og vandsalamanderen. 200 km² løvskov skal beskyttes mod rydning, og flere hule, gamle og døde træer vil give levesteder for svampe, flagermus og insekter. Fiskeri på havet skal reguleres, så de unikke danske boblerev sikres mod at blive ødelagt af fiskeredskeer, og danske højmoser skal igen have mulighed for at få det bedre. Lige nu er de truet af udtørring og tilgroning. Med naturplanerne skal der ryddes krat og buske og gives bedre og mere naturlige vandforhold.

Tilbagegangen stoppes

Som ny miljøminister er jeg glad for, at vi nu har en plan for at stoppe naturens tilbagegang i Natura 2000-områderne. Der må ikke ske yderligere skade på naturen. Planerne har været for længe undervejs under VK-regeringen. Natura 2000-områderne blev udpeget i årene 1998-2004, og tilbagegangen skulle være standset allerede sidste år.

Danmarks nye SRSF-regering vil føre en mere aktiv og fremsynet naturpolitik. De 246 Natura-områder har nu hver en bodyguard, mens regeringen laver en plan for hele Danmark. Naturplan Danmark skal sætte ambitiøse mål – ikke blot for den natur som findes i Natura 2000-områderne, men for hele den danske natur.

Lad os så komme i gang !

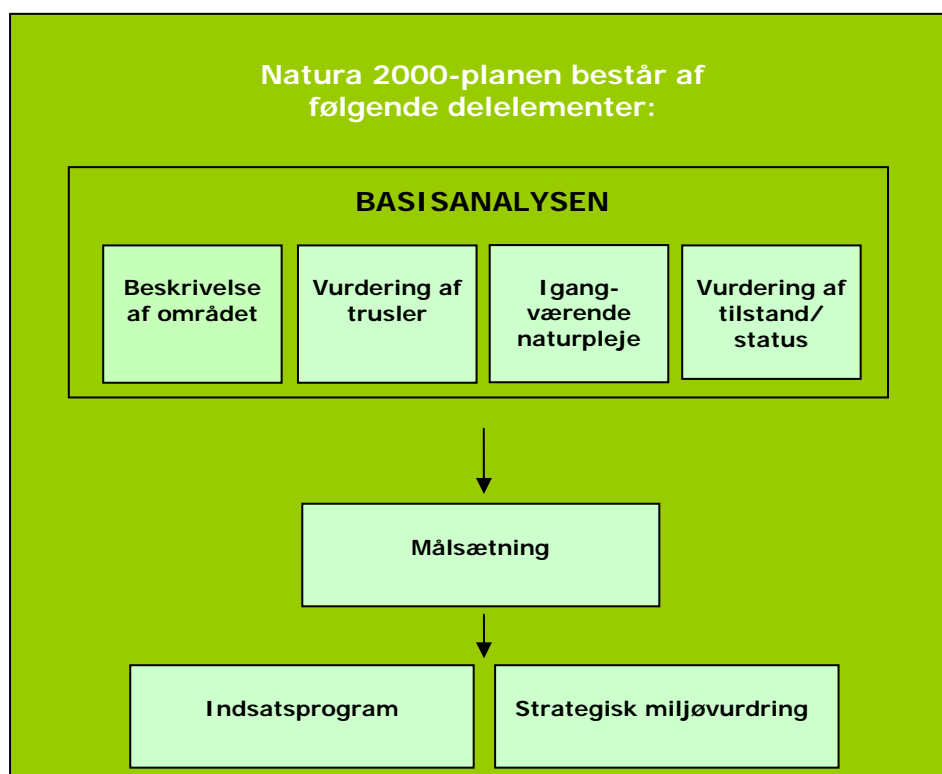
Med venlig hilsen
miljøminister Ida Auken

Natura 2000-planlægning

EU's Natura 2000-direktiver (Fuglebeskyttelses- og Habitatdirektiverne) forpligter Danmark til at gøre den nødvendige indsats for at sikre eller genoprette en række sjældne, truede eller karakteristiske naturtyper og arter. Gennem en målrettet indsats i de udpegede Natura 2000-områder bidrager Danmark til at sikre den europæiske natur og dens mangfoldighed.

Med henblik på at prioritere den nødvendige indsats udarbejder Naturstyrelsen en Natura 2000-plan, der dækker hvert af de udpegede beskyttelsesområder. Natura 2000-planen er en sammenfattende plan, som både indeholder Natura 2000-skovplan for de skovbevoksede fredskovpligtige arealer og Natura 2000-plan for øvrige områder samt arter.

Planen omfatter "udpegningsgrundlaget", dvs. de naturtyper og arter, som området er udpeget for. Natura 2000-planens indhold er vist i figur 1.

Figur 1. Opbygning af en Natura 2000-plan.

Natura 2000-planen er bindende for myndighederne

Natura 2000-planen er bindende, således at alle myndigheder i deres arealdrift, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i

Natura 2000 plan

henhold til lovgivningen i øvrigt skal lægge Natura 2000-planen til grund. Planen er vedtaget i 2011, hvorefter kommunalbestyrelserne og Naturstyrelsen udarbejder bindende handleplaner, som skal sikre gennemførelsen af Natura 2000-planen. Direkte statslig opfølgning i form af bekendtgørelser o.l. sker dog på grundlag af Natura 2000-planen. Offentlige lodsejere kan vælge at gennemføre Natura 2000-planen direkte i deres drifts- og plejeplaner.

Natura 2000-planen tilsidesætter ikke øvrig lovgivning, og den indsats, som iværksættes for at sikre planens gennemførelse, skal have de fornødne tilladelser, dispensationer m.v. på grundlag af konsekvensvurderinger mm. Der er ikke gennemført en konsekvensvurdering i henhold til habitatdirektivets artikel 6.3 af de enkelte planer, idet der ikke i planen er taget konkret stilling forvaltningsindsatsens præcise lokalisering eller valgt forvaltningsmetoder. Der er dog i Natura 2000-planen taget stilling til afvejning mellem modsatrettede naturinteresser i de tilfælde hvor sådanne allerede på nuværende tidspunkt i planlægningen kan forudses, og hvor en sådan afvejning er forbundet med og nødvendig for forvaltningen af området. Evt. konkrete konsekvenser af denne afvejning vil blive afklaret i forbindelse med gennemførelsen af planen og valg af virkemidler.

Natura 2000-planens målsætninger er bindende og skal desuden anvendes ved konsekvensvurdering i forbindelse med myndighedsudøvelse, jf. Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 408 af 1. maj 2007 (ændret ved bekendtgørelse nr. 1443 af 11. december 2007 med senere ændringer) om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter.

Indsatsprogrammets retningslinjer er ligeledes bindende og danner grundlag for områdets handleplan og eventuelle drifts- og plejeplaner.

Natura 2000-planen koordineres med vandplanen for hovedvandopland Limfjorden og bliver ligesom denne revideret hvert 6. år. De dele af Natura 2000-planen, der vedrører skovbevoksede fredskovpligtige arealer, revideres dog kun hvert 12. år.

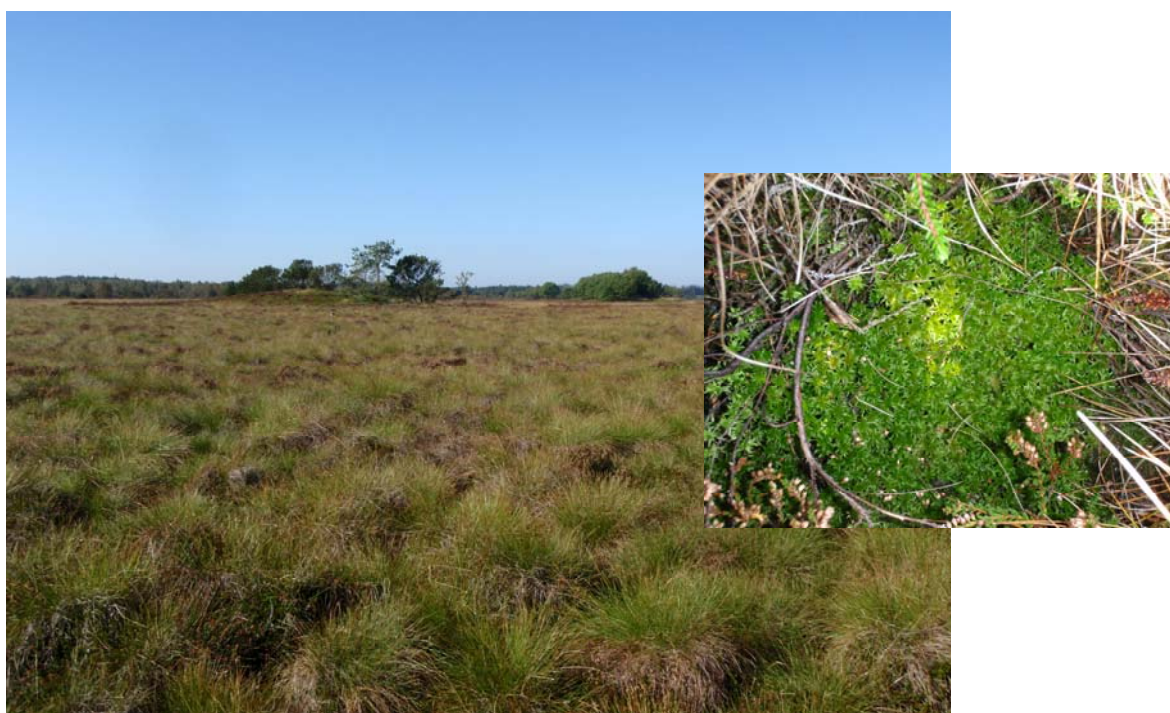
Områdebeskrivelse

Natura 2000-området har et areal på 340 ha, hvoraf 106 ha er skov. Det afgrænses som vist på bilag 1. Natura 2000-området består af Habitatområde nr. H228. På Naturstyrelsens hjemmeside www.naturstyrelsen.dk samt i figur 2 og bilag 2 er der angivet hvilke naturtyper og arter, der udgør udpegningsgrundlaget for dette område.

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 228		
Naturtyper:	Revling-indlandsklit (2320)	Højmose (7110)
	Lobeliesø (3110)	Nedbrudt højmose (7120)
	Brunvandet sø (3160)	Hængesæk (7140)
	Våd hede (4010)	Kildevæld (7220)
	Tør hede (4030)	Stilkeke-krat (9190)
	Surt overdrev (6230)	Skovbevokset tørvemose (91D0)
	Tidvis våd eng (6410)	

Figur 2. Naturtyper, der udgør udpegnings-grundlaget for Natura 2000-området.

Området domineres af de to store naturområder Stenholt Skov og Stenholt Mose. Stenholt Mose indeholder rester af et tidligere meget stort højmosekompleks, og den tilbageværende uforstyrrede højmosseflade er blandt de største i Danmark. Stenholt Mose er bemærkelsesværdig ved at være dannet på et indsandeområde, hvorfor der flere steder på højmossearealet rager sandbakker op. Der blev gravet tørv op til 1960'erne, og tørvegravningen har efterladt en stor sø og afgravede mosseflader.

Højmossefladen i Stenholt Mose er pga. udtørring domineret af tuekæruld og hedelyng. Denne vegetation er karakteristisk for højmossens tue, mens der ikke er ægte høljer tilbage – vandfyldte lavninger med tørvemusser. Høljer skal være til stede på en aktiv højmose. Det lille foto viser hølje-arten *Sphagnum cuspidatum*, der er følsom overfor udtørring. Tilstedeværelse af arten mellem tuekæruld-tuerne er positivt. Foto: Henriette Bjerregaard.

Natura 2000 plan

Stenholt Mose indeholder aktiv højmoser, men nedbrudt højmoser er mest udbredt. Højmoseflader domineres af tue-kæruld, men der findes også stadig stedvis flere af de højmoser-typiske tørvemosarter som *Sphagnum magellanicum* og *Sphagnum cuspidatum* samt trænebær og hedelyng. De afgravede højmosepartier rummer sekundære naturtyper som brunvandede søer, fattigkær af hængesæktypen og nedbrudt højmoser domineret af blåtop. Flere områder er efterhånden helt tilgroet med birk, og er derfor kortlagt som skovbevokset tørvemoser.

Den store sø i det sydvestlige hjørne af højmosen er opstået som følge af tørvegravningen, der stod på i området helt op til 1960'erne. Højmoseflader hæver sig bag søen. Foto: Lasse Werling

Stenholt Skov indeholder et af Jyllands største og bedst bevarede egekrat på ca. 100 ha. Da den dominerende træart i egeskoven er vinter-eg og ikke stilk-eg er den imidlertid ikke indbefattet i Natura 2000-naturtyperne. Skoven indeholder trods dette både store naturværdier og mange kulturspor, bl.a. forløber hærvejsstien gennem egekrattet. Gentagen hugst og græsning med husdyr har resulteret i at de ældste egetræer kun er henved 100 år gamle, men har samtidig skabt en spændende skov med knudrede, flerstammede egetræer.

I kanten af skoven findes tør hede og syd for skoven ligger Skallerund Sø, der er dannet ved opstemning. Søen er næringsfattig og brunvandet og undervandsvegetationen er domineret af forskellige tørvemosser og liden blærerod. Langs kanten af søen er der udviklet hængesæk.

I basisanalyserne for Natura 2000-området Stenholt Skov og Stenholt Mose findes der en mere detaljeret gennemgang af området. Se www.naturstyrelsen.dk.

Natura 2000-området ligger i Silkeborg og Ikast-Brande Kommuner og indenfor vandplanområdet hovedvandopland Limfjorden.

Trusler mod områdets naturværdier

I det følgende afsnit skal de oplyste trusler forstås som påvirkninger af naturtyper og arter, der er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området. Trusler er i den forbindelse aktuelt forekommende og konkrete påvirkningsfaktorer, der enkeltvis eller i samvirkning vil kunne forhindre, at naturtyperne og arterne opnår gunstig bevaringsstatus. Det kan dog også være potentielle påvirkningsfaktorer i det omfang, at der er viden om, at påvirkningerne periodevis er forekommet i området, men aktuelt ikke er til stede. Aktuelle påvirkninger, der f.eks. reguleres internationalt eller i anden sammenhæng, og derfor ikke er et anliggende for Natura 2000-planen, kan også fremgå, men vil ikke være en del af denne Natura 2000-plans indsatsprogram.

Arealreduktion/fragmentering Særligt naturtyper med meget små forekomster er truet af fragmentering og isolation fra andre arealer med samme type. Dette gælder våd og tør hede, der har relativt små forekomster, der er adskilt af nåletræsplantage og skov. Den aktive højmoser er stærkt truet af den direkte arealreduktion, der er sket som følge af afvanding, tørvegravning og opdyrkning samt efterfølgende tilgroning med vedplanter samt af randeffekt.

Næringsstofbelastning Hovedparten af naturtyperne i området er meget følsomme overfor luftbåren kvælstofbelastning. Det gælder særligt højmoser og nedbrudt højmoser, som ikke tåler mere end 5-10 kg N/ha/år. Overslagsberegninger viser, at kvælstofbelastning fra luften overskrider den høje ende af tålegrænseintervallet for højmosen, hvilket tidligere er blevet underbygget af målinger. Også for hængesæk og skovbevokset tørvemoser er den højeste ende af tålegrænseintervallet overskredet, og for indlandsklitter, heder, hængesække, brunvandede søer og sure overdrev er den lave ende af tålegrænseintervallet overskredet.

Næringsstofbelastning fra andefodring kan påvirke naturtilstanden i områdets søer og vandhuller. Der er blandt andet konstateret andefodring i Skallerund Sø.

Tørvemosser fra højmossefladen, bl.a. Sphagnum magellanicum (rød) og Sphagnum fallax (gulgrøn). Tilstedeværelse af sidstnævnte art på højmossefladen anses for at kunne være et tegn på kvælstofbelastning. Foto: Henriette Bjerregaard

Tilgroning Der er tegn på begyndende tilgroning på hovedparten af de lysåbne naturtyper i området og tilgroningen er fremskreden på ganske mange af disse forekomster. Tilgroning med træer og buske er især en trussel mod heder, højmose og hængesæk, mens den tidvis våde eng er tilgroet i både høje urter/ græsser og vedplanter. En stor del af tilgroningen skyldes spredning af problemarten gyvel, der skygger den lyskrævende flora væk og samtidig beriger jorden med næringsstoffer, da den ligesom andre bælgplanter huser kvælstoffikserende knoldbakterier.

Manglende drift er en trussel mod størsteparten af arealet med hede, men kun en mindre del af arealet med surt overdrev. Manglende pleje er en trussel mod hængesæk.

Uhensigtsmæssig hydrologi Højmosen og den nedbrudte højmose er ikke fugtige nok for at sikre aktiv tørvedannelse, og vegetationen udviser tydelige tegn på udtørring med dominans af tue-kæruld og hedelyng og meget spredt forekomst af tørvemosser.

Det betyder, at naturtypen aktiv højmose ikke vil kunne bevares på længere sigt, og at den nedbrudte højmose næppe vil kunne udvikles til aktiv højmose, medmindre vandstanden i naturtyperne hæves inden for det hydrologiske opland.

Uhensigtsmæssig drift Intensiv skovdrift kan medføre, at skovnaturtyper forringes eller ødelægges. Der er i øvrigt en utilstrækkelig be-

skyttelse af skovnaturtyper mod bl.a. konvertering til andre træarter.

Afgræsning med kreaturer af nedbrudt højmose truer de følsomme plantesamfund på grund af optrampning og tilførsel af næringsstoffer. Udsætning af karper i Skallerund Sø har en negativ effekt på søens vegetation og søens tilstand som helhed.

Invasive arter De hyppigst registrerede invasive arter i Natura 2000-området er invasive nåletræsarter som bjerg-fyr, men der er også registreret glansbladet hæg m.fl. Disse arter er en trussel mod de lysåbne naturtyper, da de udkonkurrerer den naturligt hjemmehørende flora.

Igangværende pleje og genopretning

Stenholt Skov er fredet som egekrat, og der har løbende været udført rydninger og plukhugst af alle træarter undtagen eg for at sikre bevarelsen af skoven som egetræsdomineret. Fra 1991-1993 blev der plantet 26.000 egetræer af helt lokal oprindelse (vinter-eg) efter afdrevet rød-gran i den vestlige del af skoven. Der er indgået egekratsaftale på ca. 100 ha i området. Hertil kommer at flere markante fortidsminder er under pleje.

Siden 1997 har Århus Amt udført rydning af vedplanter, især birk, i Stenholt Mose med det formål at sikre det resterende højmosseareal. Rydningerne videreføres af Silkeborg Kommune. Der er desuden etableret en mindre dæmning syd for højmosen for at hæve vandstanden i mindre omfang.

På Stenholt Hede er der udført pleje i form af rydning af nåletræ, etablering af fåregræsning, pletvis afbrænding og lyngslåning. Ved tørveskrælning er der forgæves forsøgt fjernet blåtop for at bevare arealet med dominans af hedelyng, i stedet planlægges nu afbrænding.

Dun-birk er fældet og efterladt i mosen, men da mosen er udtørret ses der fortsat kraftig genvækst, især i den nordvestlige del af højmosen. Foto: Henriette Bjerregaard.

Tilstand og bevaringsstatus/prognose

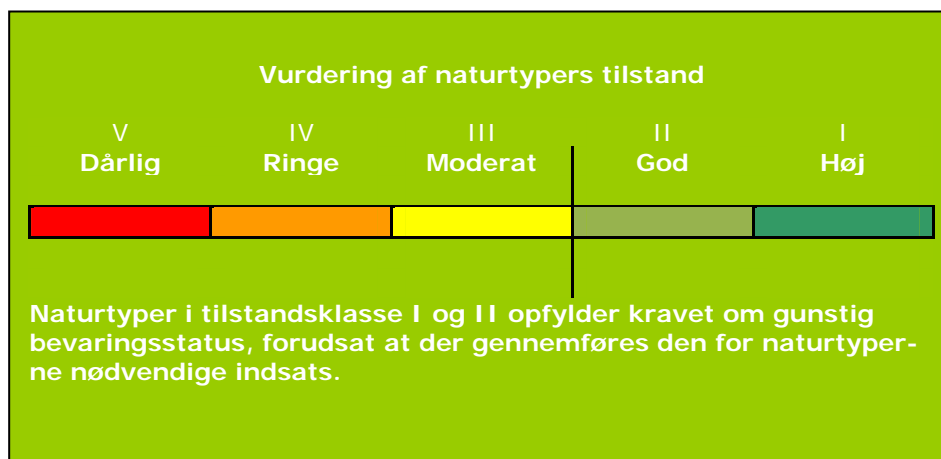
For nogle naturtyper er der udviklet et system til vurdering af den enkelte naturtypes aktuelle *tilstand*, som er et udtryk for typens aktuelle naturindhold og en række andre målbare faktorer.

Bevaringsstatus for naturtyper og arter er derimod en vurdering af, hvordan deres tilstand vil være i fremtiden, såfremt der ikke sker ændringer i udnyttelsen og i de trusler, der eksisterer i dag. Der er således tale om en *prognose* for arternes og naturtypernes udviklingsretning. I de følgende afsnit er der nærmere beskrevet tilstand og bevaringsstatus/prognose for områdets naturtyper og arter.

Vurdering af tilstand

Der er foretaget en vurdering af tilstanden af de 23 lysåbne naturtyper og 10 skovtyper, der er kortlagt i basisanalyserne. Desuden er tilstanden vurderet for udvalgte forekomster af 5 søtyper. Vurderingen bygger på et system, der inddeler forekomster af Habitatdirektivets naturtyper i 5 tilstandsklasser (figur 3), hvor I (høj) er bedst og V (dårlig) er værst. Som led i beregningen af tilstanden beregnes både et artsindeks, baseret på indholdet af plantearter i en cirkel med radius på 5 m og et strukturindeks, baseret på vegetationshøjden, opvækst af vedplanter, forekomst af drænggrøfter m.m. For skovnaturtyperne baseres strukturindeks bl.a. på omfang af jordbe-

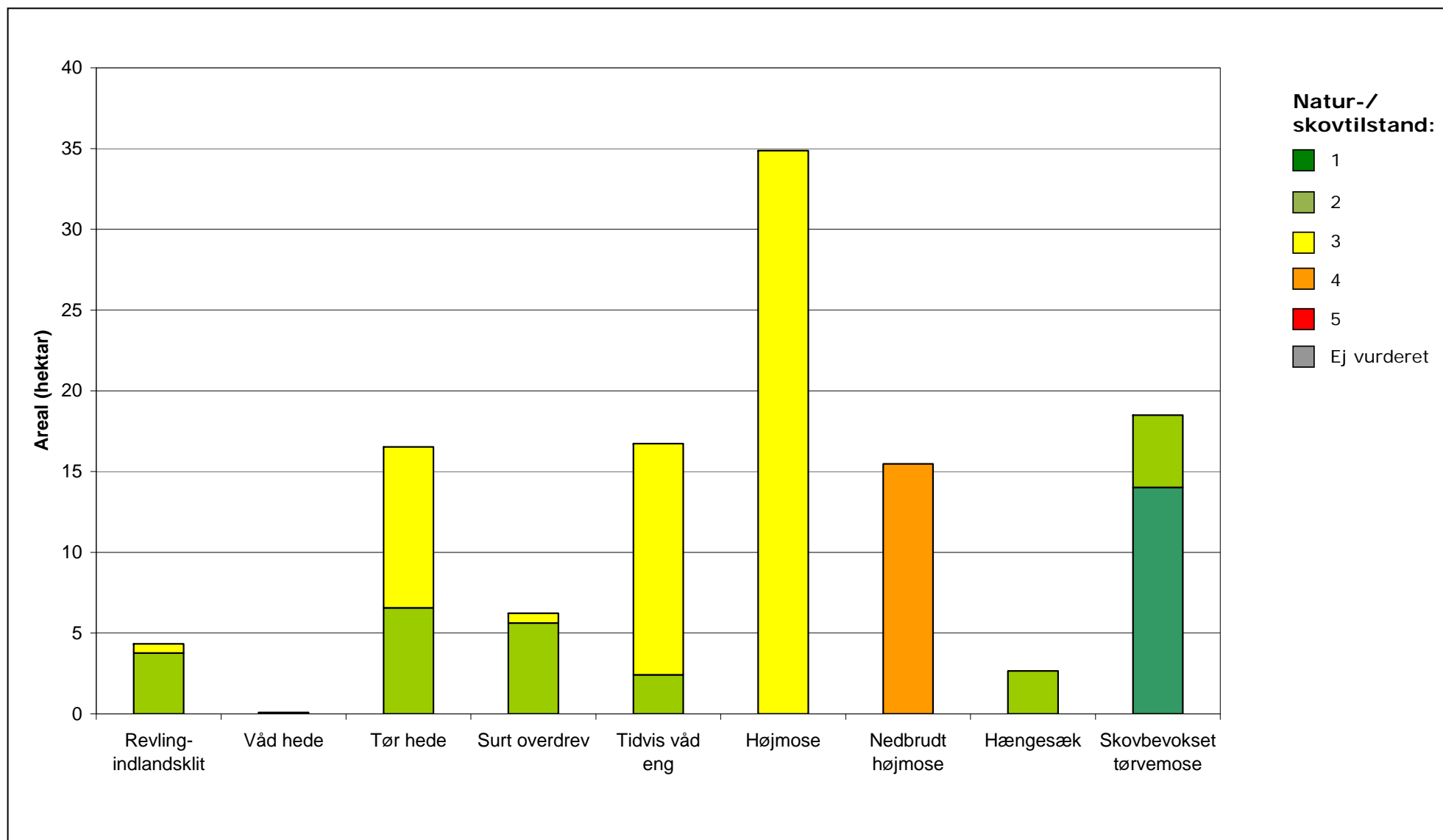
arbejdning, afvandingsforhold, forekomst af invasive arter og træ-kronernes lagdeling i forskellige etager.

Figur 3. Tilstandsklasser for naturtyper.

Strukturindeks og artsindeks for den enkelte naturtype vægtes sammen til naturtypens tilstandsklasse på arealet. Et højt strukturindeks kombineret med et lavt artsindeks viser, at naturarealet har forudsætninger for et højt naturindhold, men at de karakteristiske arter ikke er til stede. Et højt artsindeks kombineret med et lavt strukturindeks kan anvendes som et redskab til at lokalisere artsrige forekomster med et stort behov for pleje eller anden indsats.

I figur 4 er vist natur/skovtilstanden for Natura 2000-områdets naturtyper. Kun en mindre del af vandhullerne er tilstandsvurderet og er derfor ikke medtaget i figuren.

Figur 4. Natur-/skovtilstand for de af Natura 2000-områdets naturtyper, som er tilstandsvurderet.

Ud fra forekomsterne af karplanter (blomsterplanter og græsagtige planter) er den aktive højmose vurderet til en god tilstand (artstilstandsklasse II). Stenholt Mose er imidlertid fattig på tørvemøsser, som er den vigtigste indikator for aktiv højmose. På grund af især udtørring og i mindre grad vedplantetilgroning er højmosen kun vurderet til tilstandsklasse III ud fra strukturerne, som dermed samlet set trækker højmosen ned i moderat naturtilstand (klasse III). Højmosen har derfor potentiale for en god naturtilstand ved genetablering af hydrologien mv.

For den nedbrudte højmoses vedkommende er både naturtilstand og artstilstand ringe. Arealet, kortlagt som nedbrudt højmose, indeholder en hel del højmosekarakteristiske tørvemøsser, og arealet vurderes derfor at have potentiale for at udvikle sig til aktiv højmose ved en genetablering af hydrologien.

Også de sure overdrev har højere artstilstand (klasse II) end strukturtilstand (klasse III), men truslerne er dog ikke større, end at det meste samlet set får en god naturtilstand (tilstandsklasse II). For de tørre heder er billedet mere blandet, idet arts- og strukturtilstand dog begge er II for den største forekomst.

For de tidvist våde enge forholder det sig modsat, idet størsteparten af arealet er i tilstandsklasse I ud fra strukturindekset, mens de samme arealer er i tilstandsklasse III ud fra artsindekset. Her er det den moderate forekomst af karakteristiske arter, der trækker den samlede naturtilstandsklasse ned til II-III.

For skovbevokset tørvemose er alle arealer i gunstig skovtilstand (klasse I-II). Hovedparten af arealerne har en god struktur (klasse II), mens omkring 2/3 af arealerne har en høj artstilstand (klasse I) med mange karakteristiske arter.

Se kort med tilstandsvurdering af de enkelte forekomster i Natura 2000-området på www.naturstyrelsen.dk under "Se på kort".

Der er endnu ikke udviklet et system til vurdering af tilstanden for større søer.

Vurdering af bevaringsstatus/prognose

Miljømålsloven og skovloven fastsætter som et overordnet mål, at naturtyper og arter, som Natura 2000-områderne er udpeget for, skal have en gunstig bevaringsstatus. Gunstig bevaringsstatus er defineret i Habitatdirektivet (figur 5).

Gunstig bevaringsstatus

En naturtypes "bevaringsstatus" anses for "gunstig", når

- det naturlige udbredelsesområde og de arealer, det dækker inden for dette område, er stabile eller i udbredelse, og
- den særlige struktur og de særlige funktioner, der er nødvendige for dets opretholdelse på langt sigt, er til stede og sandsynligvis fortsat vil være det i en overskuelig fremtid, samt når
- bevaringsstatus for de arter, der er karakteristiske for den pågældende naturtype, er gunstig

En arts "bevaringsstatus" anses for "gunstig", når

- data vedrørende bestandsudviklingen af den pågældende art viser, at arten på langt sigt vil opretholde sig selv som en levedygtig bestanddel af dens naturlige levesteder, og
- artens naturlige udbredelsesområde hverken er i tilbagegang, eller der er sandsynlighed for, at det inden for en overskuelig fremtid vil blive mindsket, og
- der er og sandsynligvis fortsat vil være et tilstrækkeligt stort levested til på langt sigt at bevare dens bestande

Figur 5. Habitatdirektivets definition af gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau for naturtyper og arter.

Gunstig bevaringsstatus skal generelt opnås inden for hver af Danmarks to biogeografiske regioner, nemlig den kontinentale og den atlantiske region. Gunstig bevaringsstatus skal dog ifølge EU's vejledning til direktivets artikel 6 også anvendes på de enkelte Natura 2000-områder, men der findes ingen retningslinjer for, hvorledes denne vurdering skal foretages. Den første Natura 2000-plan laves på grundlag af tilgængelig viden og derfor alene ud fra en prognose for de enkelte naturtyper og arters udvikling.

Prognosen for de kortlagte naturtyper er bestemt på områdeniveau ud fra de enkelte forekomsters natur/skovtilstand og aktuelle trusler og inddeles i *gunstig* eller *ugunstig prognose*. Naturtyper i tilstandsklasse I (høj tilstand) eller II (god tilstand) har en gunstig prognose, hvis det vurderes, at tilstanden også kan opretholdes på langt sigt. I mange tilfælde forudsætter det, at der gennemføres den for naturtyperne nødvendige indsats i form af naturpleje, begrænsning af næringsstofftilførsel, forbedring af hydrologiske forhold m.m.

Prognosen for de øvrige naturtyper og alle arterne er baseret på den bedste tilgængelige viden. Her benyttes begreberne *vurderet gunstig*, *vurderet ugunstig* og *ukendt prognose*.

I Natura 2000-området er der foretaget følgende vurdering af prognosen for naturtyper og arter:

Prognosen er gunstig eller vurderet gunstig for:

- *Ingen naturtyper har gunstig bevaringsprognose i dette Natu-*

ra 2000-område.

Prognosen er ugunstig eller vurderet ugunstig for:

- *Aktiv og nedbrudt højmose, tør og våd hede på grund af arealreduktion/fragmentering, forringede strukturer (primært tilgroning og udtørring) samt overskridelse af den øverste ende af tålegrænseintervallet for luftbåren kvælstofbelastning.*
- *Surt overdrev, tidvis våd eng og hængesæk på grund af forringede strukturer (primært tilgroning) samt for stor luftbåren kvælstofbelastning.*
- *Skovbevokset tørvemose pga. belastning med luftbårent kvælstof.*
- *Brunvandede søer på grund af næringsstofbelastning.*

Prognosen er ukendt for:

- *Kildevæld, da naturtypen ikke er endeligt kortlagt og tilstandsvurderet.*
- *Lobeliesøer og stilk-egekrat er ikke fundet ved kortlægning i området.*

*Tørvemosset Sphagnum cuspidatum i tidligere tørvegravningsområde i den nordvestlige del af Stenholt Mose (se forsidefoto). Området er i dag under gendannelse til aktiv højmose.
Foto: Henriette Bjerregaard*

Målsætning

Det overordnede mål er at sikre eller genoprette gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, der udgør udpegningsgrundlaget i de enkelte Natura 2000-områder (jf. dog nedenfor om eventuelle modstridende interesser).

Der opstilles en **overordnet målsætning** for området. Den overordnede målsætning angiver det overordnede sigte for, hvorledes området skal udvikle sig både for at sikre områdets integritet og en gunstig bevaringsstatus for arter og naturtyper. Målsætningen skal endvidere fremhæve de naturtyper og arter, der udgør den største arealandel af området, og endelig fremhæves forekomster af naturtyper og arter, der har stor vigtighed på nationalt og/eller biogeografisk niveau. En vurdering af denne betydning foretages efter følgende kriterier:

- Stort areal, levested eller bestand
- Få forekomster
- Truede naturtyper og arter
- Særlige danske ansvarsområder

Der opstilles desuden mere **konkrete målsætninger**, der fastlægger de langsigtede mål for udviklingen i areal og tilstand for de enkelte naturtyper og arters levesteder. Målfastsættelsen tager udgangspunkt i den tilstand, som er vurderet for naturtyper og arters levested efter tilstandsvurderingssystemet. Hvor der ikke er udviklet et sådant system, skal gunstig bevaringsstatus sikres eller genoprettes på baggrund af bedste faglige viden.

Såvel overordnet målsætning som de konkrete målsætninger rækker ud over 1. planperiode og beskriver en tilstand, der tager hensyn til potentialet i de lokale naturforhold. Målsætningerne afspejler desuden en afvejning af eventuelle modstridende interesser efter retningslinjer angivet i Naturstyrelsen 2009: "Retningslinjer for den statslige Natura 2000-planlægning: Målfastsættelse og indsatsprogram".

Overordnet målsætning for Natura 2000-området

*Det overordnede mål for området er:
Området indeholder en aktiv højmosse med intakt hydrologi og med omgivende næringsfattige naturtyper. Den aktive højmosse målsættes til høj naturtilstand.*

Områdets tørre heder og sure overdrev målsættes til god-høj naturtilstand. Arealet af disse naturtyper øges, og der skabes så vidt muligt sammenhæng mellem forekomsterne.

Områdets økologiske integritet sikres i form af en for naturtyperne hensigtsmæssig drift/pleje og hydrologi, i det omfang disse ikke er nedprioriterede til fordel for aktiv højmosse. Des-

uden sikres en lav næringsstofbelastning og gode sprednings- og etableringsmuligheder for arterne.

Baggrund for den overordnede målsætning

I Natura 2000-området Stenholt Mose og Stenholt Skov er der specielt fokus på højmosen, der er en truet naturtype både på nationalt og europæisk plan, og den er derfor prioriteret af EU-kommissionen. Der er et stort potentiale for naturgenopretning af højmosen, da en stor intakt – men nu delvist udtørret - højmoseflade er bevaret uden tørvegrave. De fleste af højmosens karakteristiske arter er fortsat til stede, omend i begrænset omfang på grund af udtørring.

Genopretning af højmosen forudsætter en hævnning af vandstanden inden for højmosens naturlige hydrologiske opland. Endvidere forudsættes, at områdets sekundære naturtyper, der er opstået på grund af tørvegravning, som brunvandede søer, tidvis våd eng, nedbrudt højmose og skovbevokset tørvemose, genoprettes til aktiv højmose.

Desuden prioriteres sure overdrev og de tørre heder, som er truede i den kontinentale del af Danmark (kun den vestligste del af Natura 2000-området ligger i den atlantiske del). Der er potentiale for udvidelse af den tørre hede ved sammenbinding af de eksisterende lokaliteter.

Nordvestkanten af højmosen står skarpt afskåret. Her er afvandingen særlig tydelig. Ved tørvegravning og sætninger er de omgivende arealer sænket mindst 1 m i forhold til højmosefladen, der langs randen derfor er stærkt udtørret. Højmosens plantesamfund er stærkt påvirket, idet tørvemosserne kun er spredt til stede og tørvedannelsen er standset. Højmosefladen ses i baggrunden. Hegnspælen er ca. 1 m høj. Foto: Lasse Werling.

Konkrete målsætninger for naturtyper og arter

Der opstilles følgende konkrete målsætninger, som fastlægger de langsigtede mål for naturtyper og arter i Natura 2000 området Stenholt Skov og Stenholt Mose. (I dette område kan arealmæssig tilbagegang af naturtyperne accepteres, hvis det sker på bekostning af en udvidelse af arealet med aktiv højmose – se nedenfor under afsnittet Modstridende interesser):

- *Naturtyper skal have en gunstig bevaringsstatus.*
- *For naturtyper, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse I eller II og gunstig prognose skal udviklingen i deres areal og tilstand være stabil eller i fremgang. Se dog afsnit om modsatte interesser nedenfor.*
- *For naturtyper, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse III-V og/eller ugunstig prognose skal udviklingen i deres natur/skovtilstand være i fremgang, således at der opnås natur/skovtilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed dertil. Det samlede areal af naturtypen skal være stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det. Navnlig for skovnaturtyperne kan der være tale om en dynamisk situation, hvor det ikke nødvendigvis er de samme forekomster, der over tid bidrager til arealmålet.*
- *For naturtyper uden tilstandsvurderingssystem og/eller med en ukendt prognose er målsætningen gunstig bevaringsstatus.*
- *Naturtypeforekomster i artsklasse I målsættes til tilstandsklasse I og skal søges udvidet/sammenkædet, hvis de naturgivne forhold gør det muligt.*
- *Den aktive højmose søges udvidet inden for højmosens naturlige udstrækning til i størrelsesordenen ca. 100 ha. Sekundært opståede naturtyper som nedbrudt højmose, brunvandede søer, skovbevokset tørvemose og tidvis våd eng samt øvrige lavtliggende, tidligere højmoserealer søges omdannet til aktiv højmose.*
- *Forekomster af tør hede i den kontinentale del af habitatområdet kædes sammen, hvor det er naturmæssigt muligt, og arealet søges udvidet med ca. 100 %.*

Modstridende interesser

En målsætning om gunstig bevaringsstatus for en bestemt naturtype kan indebære en nedprioritering af en anden naturtype eller art, og det er nødvendigt at foretage et valg.

Blandt de naturtyper, der danner udpegningsgrundlag for Stenholt Mose og Stenholt Skov er naturtyperne surt overdrev, aktiv højmose, kildevæld samt skovbevokset tørvemose prioriteret i habitatdirektivet, og de skal derfor tilgodeses ved modstridende interesser med andre naturtyper og arter.

Desuden har en række naturtyper, herunder aktiv højmose, våd og

Natura 2000 plan

tør hede samt tidvis våd eng haft så stor en tilbagegang, at de er opført som truede naturtyper i den kontinentale del af Danmark. Der skal derfor gøres en særlig indsats for at øge arealerne af især disse naturtyper.

I dette Natura 2000-område prioriteres genopretningen til aktiv høj-mose på bekostning af de sekundært opståede naturtyper skovbevokset tørvemose, nedbrudt højmoser, tidvis våd eng og brunvandede søer opstået efter udtørring af - eller tørvegravning i - den tidligere højmoser. Der bør dog sikres arealer med skovbevokset tørvemose i randzonen omkring den aktive højmoserflade. Denne prioritering bygger på en udmelding fra EU-kommissionen om, at skovbevokset tørvemose, som er opstået ved tilgroning af lysåbne mosetyper som følge af menneskelig påvirkning, kan fjernes med henblik på at genetablere gunstig bevaringsstatus af den tidligere højmoser. Arealet med skovbevokset tørvemose skal sikres på biogeografisk niveau.

I dette Natura 2000-område prioriteres skovbevokset tørvemose på bekostning af areal kortlagt som våd hede, da der er tale om en meget beskeden forekomst, og da de naturgivne forhold begrænser mulig arealudvidelse af våd hede betragteligt.

Den brunvandede sø Skallerund Sø vil langsomt blive overvokset med hængesæk af tørvemosser, og søens areal vil derfor blive reduceret. Denne naturlige udvikling prioriteres, og der skal ikke udføres pleje for at bevare søarealet. Ved modsatrettede interesser mellem den lysåbne hængesæk på Skallerund Sø og begyndende tilgroning med skovbevokset tørvemose skal hængesækken prioriteres.

Indlandsklit midt på højmoserfladen domineret af hedelyng og revling. Flere af klitterne er under tilgroning med bjerg-fyr og bævreasp. Højmoserfladen foran er domineret af kløkkelyng og tue-kæruld. Foto: Henriette Bjerregaard.

Indsatsprogram

Opfyldelsen af Habitat- og Fuglebeskyttelsesdirektivernes krav om gunstig bevaringsprognose er en opgave, som strækker sig over lang tid og kræver en omfattende indsats over flere planperioder. Det er derfor nødvendigt at prioritere indsatsen i den enkelte planperiode. Den nationale prioritering af indsatsen i 1. planperiode er formuleret i 4 sigtelinjer, som lægger niveauet for indsatsen i planperioden. Sigtelinjerne er beskrevet i bilag 3.

Indsatsprogrammet der bygger på de 4 sigtelinjer beskriver indsatsen i den første planperiode 2010-2015 (for skovbevoksede fredskovs-pligtige arealer dog frem til 2021).

Indsatsprogrammet består af en række **generelle retningslinjer**, som skal sikre den eksisterende naturtilstand. De generelle retningslinjer gælder for alle arter og naturtyper på udpegningsgrundlaget, og den nødvendige indsats vil efterfølgende blive konkretiseret i de kommunale/statslige handleplaner.

Indsatsprogrammet består desuden af en række **konkrete retningslinjer**, som skal sikre små naturarealer, ubeskyttede naturarealer og særligt truede arter og naturtyper. De konkrete retningslinjer giver en nærmere beskrivelse af den indsats, som i disse særlige tilfælde skal indarbejdes i de kommende handleplaner.

Indsatsprogrammet indeholder ikke bindende krav til kommunernes, Naturstyrelsens eller andre offentlige lodsejeres brug af de virkemidler og tiltag, som skal sikre den nødvendige indsats. Tiltag prioriteres og konkretiseres i handleplanerne eller i andre opfølgende tiltag.

Indsatsprogrammet for Natura 2000-området omfatter nedenstående generelle og konkrete retningslinjer, som tillige er vist oversigtligt i bilag 2.

Generelle retningslinjer

Indsatser efter sigtelinje 1. Areal og tilstand af udpegede naturtyper og levesteder for udpegede arter må ikke gå tilbage eller forringes.

- 1.1 *Reduktion af kvælstof-deposition fra luften på områdets habitatnaturtyper sker ved administration af husdyrgodkendelsesloven, der med ændringen af 10. februar 2011 har fastlagt et særligt beskyttelsesniveau af hensyn til bevaringsmålsætningen i Natura 2000-planlægningen. Den øvrige tilførsel af næringsstoffer til naturtyperne reduceres, herunder fra dræntilløb og fodring. For søer og vandløb reguleres tilførslen af næringsstoffer via vandplanlægningen.*
- 1.2 *Der sikres den for naturtyperne mest hensigtsmæssige hy-*

drologi i højmose, våd hede og tidvis våd eng. Det undersøges nærmere, hvor der er behov for at skabe en mere hensigtsmæssig hydrologi i skovnaturtyperne, og disse steder sikres den for skovnaturtyperne mest hensigtsmæssig hydrologi. Det skal undersøges nærmere, hvor der er behov for at skabe mere hensigtsmæssig hydrologi i skovnaturtyperne.

- 1.3 *De lysåbne terrestriske naturtyper sikres en hensigtsmæssig ekstensiv drift og pleje. Skovnaturtyperne skal sikres en skovnaturtypebevarende drift og pleje. I særlige tilfælde kan permanent ophør af drift i skovnaturtyper (urørt skov) være nødvendig for at opfylde direktivforpligtigheden, primært på arealer, som i forvejen i en længere periode har haft minimal eller ingen hugst.*
- 1.4 *Invasive arter som bjerg-fyr og andre nåletræer samt problemarter som gyvel bekæmpes og deres spredning forebygges så vidt muligt og vha. bedst kendte metode.*

Konkrete retningslinjer

Indsatser efter sigtelinje 2. Små og fragmenterede habitatnaturtyper og levesteder for arter, som ikke kan opretholdes ved drift af det nuværende areal alene, sikres ved arealudvidelse, sammenkædning af arealer, pleje af naboarealer og/eller etablering af spredningskorridorer.

- 2.1 *De tørre heder søges udvidet og bundet sammen. Se under pkt. 4.*

Indsatser efter sigtelinje 3. Naturtyper og levesteder, som ikke er beskyttet af natur- og miljølovgivningen skal sikres.

- 3.1 *Skovnaturtyper sikres. Der kan dog være tale om en dynamisk situation, hvor det ikke nødvendigvis er de samme forekomster, der over tid bidrager til sikring af en skovnaturtype.*
- 3.2 *Konstaterede forekomster af habitatnaturtyper, der ikke er omfattet af lovgivningen, sikres mod ødelæggelse.*

Indsatser efter sigtelinje 4. Der skal gøres en særlig indsats for naturtyper og arter, hvis biogeografiske status er i fare for at blive alvorligt forringet i 1. planperiode.

- 4.1 *Via et forventet LIFE-projekt sikres den aktive højmose og det undersøges, hvordan den aktive højmose kan udvides inden for højmosens naturlige udstrækning ved genopretning af optimal hydrologi og sikring af lysåbne forhold.*
- 4.2 *I den kontinentale del af Natura 2000-området søges arealet af tør hede udvidet med ca. 2-3 ha ved sammenbinding af eksisterende lokaliteter og efterfølgende indførelse af en*

sammenhængende hensigtsmæssig drift.

Forslag til mulige virkemidler

Kommunalbestyrelserne, Naturstyrelsen og andre offentlige lodsejere/myndigheder udarbejder handleplaner, vælger virkemidler og foretager den konkrete forvaltning indenfor rammerne af indsatsprogrammet. Mulige virkemidler nævnt i bilag 2 skal derfor betragtes som eksempler på, hvorledes indsatsprogrammet kan gennemføres.

Sammenhæng og synergi med vandplanlægning

Natura 2000-planen er koordineret med vandplanlægningen. Ifølge Vandrammedirektivet må tilstanden af vandområderne ikke forringes, og vandplanlægningens indsatsprogram vil generelt forbedre den eksisterende vandkvalitet i større søer, vandløb, fjorde og kystvande. Forbedringen sker ved reduktion i tilførslen af næringsstoffer og miljøfarlige stoffer samt stedvis sikring af en mere naturlig hydrologi i ådale. Vandplanlægningen vil desuden forbedre de fysiske forhold og sikre kontinuiteten på udvalgte vandløbsstrækninger. Disse indsatsforventes i de fleste tilfælde at bidrage til at forbedre tilstanden i de vandafhængige habitatnaturtyper og i levestederne for de arter, der er tilknyttet vand.

Der er gode muligheder for at opnå andre synergieffekter mellem de 2 planer, men i enkelte tilfælde kan der opstå konflikter, f.eks. hvor indsats efter vandplanlægningen medfører oversvømmelser af habitatnaturtyper eller levesteder for arter.

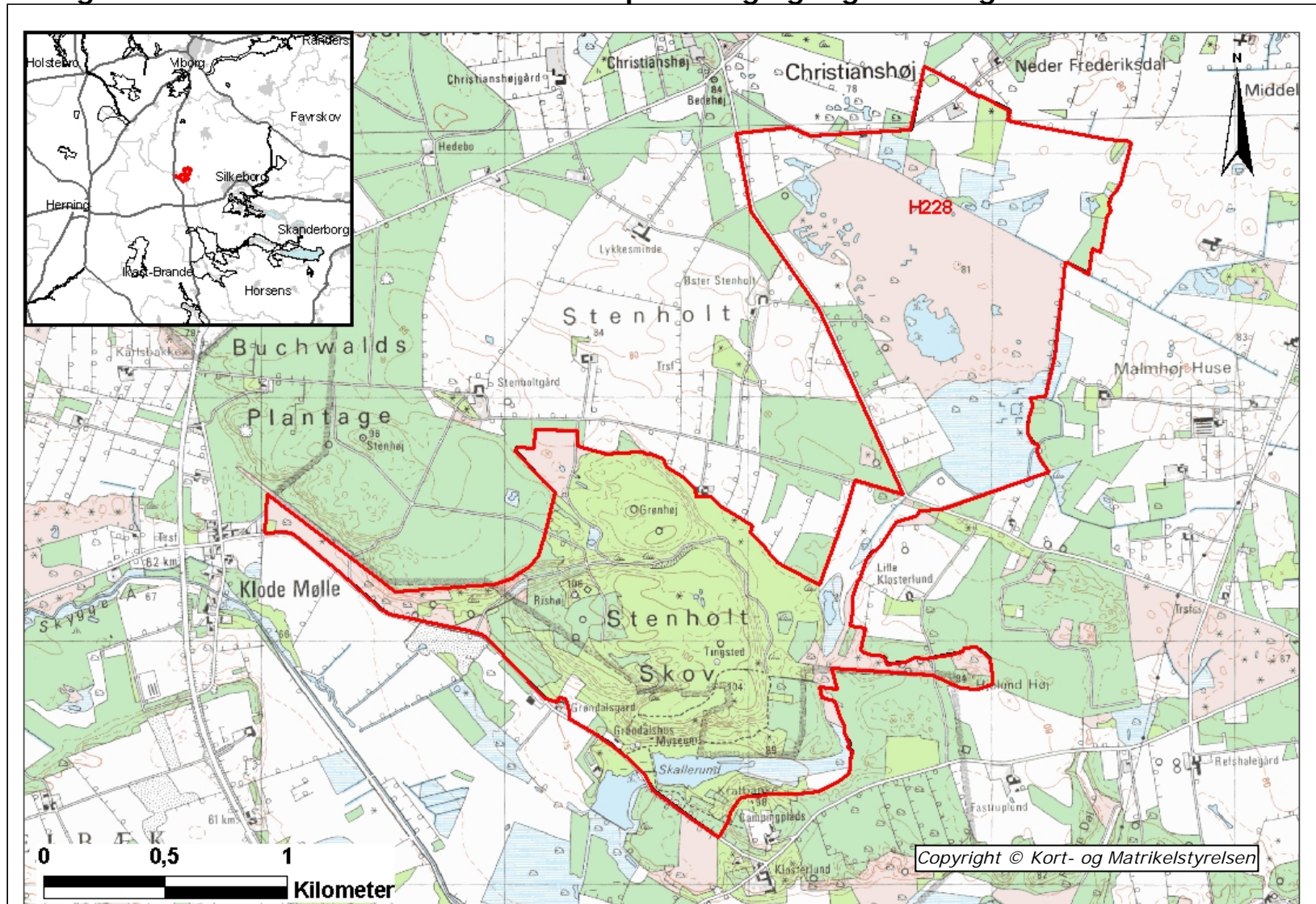
Planlagt indsats efter vandplanen, der kan påvirke udpegningsgrundlaget i et Natura 2000-område væsentligt, skal konsekvensvurderes i henhold til habitatdirektivets artikel 6, stk. 3. Indsatsen kan i givet fald kun gennemføres, hvis det på grundlag af bedste faglige viden dokumenteres, at aktiviteten ikke vil skade bevaringsmålsætningen for området. Potentielle konflikter mellem Vand- og Natura 2000-planen skal som udgangspunkt være afdækket i forbindelse med vedtagelse af vandplanen.

Strategisk miljøvurdering

I medfør af Bekendtgørelse nr. 936 af 24. september 2009 af lov om miljøvurdering skal der foretages en miljøvurdering af planer og programmer, der omhandler fysisk planlægning og arealanvendelse, eller som kan påvirke et internationalt beskyttelsesområde væsentligt.

I bilag 4 er der udarbejdet en miljørapport, der belyser konsekvenserne ved at gennemføre Natura 2000-planen for område nr. 228.

Bilag 1. Kort over Natura 2000-områdets placering og afgrænsning

Natura 2000-områdets afgrænsning. Natura 2000-området består af habitatområde H228 (rød afgrænsning). Andre Natura 2000-områder er vist med sort afgrænsning på oversigtskortet.

Bilag 2. Opsummering af Natura 2000-planen og mulige virkemidler

En opsummering af Natura 2000-planens indhold, mål og indsatsprogram findes samlet i [Bilag 2](#) - opdelt på de naturtyper og arter, der udgør udpegningsgrundlaget for det på gældende Natura 2000-område.

Se www.naturstyrelsen.dk – under opslag om plan for dette Natura 2000-område

Bilaget indeholder endvidere en oversigt over mulige virkemidler, der er eksempler på, hvordan indsatsprogrammet kan gennemføres.

Sammen med bilag 2 findes på hjemmesiden baggrundsmateriale for planerne samlet i basisanalyse og tillæg til basisanalyse samt henvisning til kort over forekomst af de kortlagte og tilstandsvurderede naturtyper.

Bilag 3. Væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver

Ved igangsætningen af Natura 2000-planprocessen blev der identificeret en række væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver. På baggrund heraf blev der opstillet 4 sigtelinjer, der formulerer prioriteringen af den nødvendige indsats. Sigtelinjerne sætter dermed rammerne for Natura 2000-planlægningen.

De overordnede rammer er formuleret i nedenstående bilag. Teksten indgik i idéfasen for vand- og naturplanlægningen, juni – december 2007.

Antallet af naturtyper, der kortlægges og tilstandsvurderes er siden udvidet.

Væsentlige naturopgaver

Miljøministeriet har udarbejdet en oversigt over væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver i Natura 2000-planlægningen. Det er de opgaver, som tillægges den højeste prioritet i 1. planperiode fra 2010 til 2015:

Væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver i Natura 2000-planlægningen:

Danmark er ifølge Habitatdirektivet forpligtiget til at iværksætte de nødvendige foranstaltninger, der sikrer eller genopretter en gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, der udgør habitatområdernes udpegningsgrundlag.

Samtidig er Danmark forpligtet til, via gennemførelsen af Fuglebeskyttelsesdirektivet, at træffe egnede foranstaltninger med henblik på at beskytte yngle- og rasteområder for en række fuglearter.

Væsentlige trusler mod naturen

En række faktorer udgør de væsentligste trusler mod de direktivudpegede naturtyper og arter:

Næringsstofbelastning medfører markante forringelser af terrestriske naturtyper, søer, vandløb og kystnære farvande først og fremmest som følge af gødskning, afstrømning fra markarealer og kvælstofnedfald. Store mængder næringsstoffer i naturen fremmer ensartede næringskrævende artssamfund på bekostning af et alsidigt plante- og dyreliv og medfører forringede forhold for den biologiske mangfoldighed og naturtyper og arter;

Tilgroning ændrer på afgørende vis levevilkårene for en række plante- og dyrearter, herunder fuglene. Det truer også især lysåbne naturtyper som moser, enge, klitter, heder, overdrev men også egeskove ofte som følge af manglende eller utilstrækkelig drift;

Fragmentering skaber isolation af arternes bestande, hvorved de risikerer at uddø. Foruden et direkte tab af naturareal, forringes

de eksisterende naturtypers tilstand og deres økologiske funktioner;

Udtørring er en vedvarende trussel mod mange våde naturtyper og de tilhørende arter som følge af en ændring i de naturlige vandforhold;

Invasive arter er ikke hjemmehørende arter, der spreder sig. De optager plads og fortrænger det oprindelige plante- og dyreliv og findes i dag på mange naturarealer;

Forstyrrelse kan være en afgørende faktor navnlig for truede og sårbare arter, der på grund af levevis og specifikke krav til levested, vil være følsomme overfor menneskelige aktiviteter. Ofte vil truslerne påvirke i samme retning. For eksempel er tilgroning ofte en effekt af næringsstof-belastning og udtørring, tillige er presset på mange arter højt på grund af fragmentering, og det øges yderligere med forekomst af for eksempel invasive arter og menneskelig forstyrrelse.

Overordnet målsætning

Målsætningen er, at de udpegede naturtyper og arter på sigt opnår "gunstig bevaringsstatus". Der skal opstilles en langsigtet målsætning for hvert af de udpegede Natura 2000-områder.

Målsætningen rækker udover 1. planperiode og beskriver en tilstand, der tager hensyn til potentialet i de lokale naturforhold og i de udpegede områder som helhed.

Sigtelinjer for indsatsen i 1. planperiode

Natura 2000-planen skal under hensynstagen til den overordnede målsætning opstille konkrete retningslinjer for indsatsen i 1. planperiode for hvert enkelt beskyttelsesområde. Det kan være en indsats, som strækker sig ud over planperioden, men som skal iværksættes nu.

Opfyldelsen af Habitat- og Fuglebeskyttelses-direktivernes krav om "gunstig bevaringsstatus" er en opgave, som strækker sig over lang tid og kræver en omfattende indsats. Det er derfor nødvendigt at prioritere og målrette indsatsen i den enkelte planperiode. Den nationale prioritering af indsatsen i 1. planperiode fokuserer på at sikre naturtilstanden for udpegede naturtyper og bestandene for udpegede arter. Der vil på baggrund af naturmæssige forskelligheder være regionale forskelle i gennemførelsen af indsatsen.

Sikring af naturtilstanden af eksisterende naturarealer og arter i beskyttelsesområderne

Ifølge direktiverne skal de naturtyper og arter, der udgør områdernes udpegningsgrundlag, have en gunstig bevaringsstatus. Der er således en forpligtigelse til at sikre naturen mindst samme tilstand som ved direktivernes ikrafttræden. Dette kræver ofte en løbende driftsindsats og en vedvarende indsats mod næringsstofbelastningen på de ek-

sterende naturarealer for at opretholde eller genoprette dem i samme tilstand.

Sikring af de små naturarealer

De små naturarealer er ofte i dårlig naturtilstand, blandt andet fordi de er så små, at påvirkningen fra omgivende arealer har stor betydning. En udvidelse af små naturarealer indenfor beskyttelsesområderne samt eventuelt sammenkædning af arealer via spredningskorridorer og trædesten kan være nødvendig for at opretholde naturtilstanden også på længere sigt.

Sikring af naturtyper og levesteder som lovligt kan ødelægges

Der skal ske en sikring af de naturtyper og levesteder, der ikke er beskyttet mod aktiviteter, som direkte kan ødelægge dem. Det drejer sig for eksempel om skovens naturtyper og sten- og boblerev på havet. Der vil derudover være andre ikke beskyttede levesteder for visse af direktivernes arter, hvor en sikring kan være nødvendig, for eksempel for visse fuglearter.

Indsats for truede naturtyper og arter

For naturtyper og arter, hvis status på landsplan er i fare for at blive voldsomt forringet i 1. planperiode, og hvor der er en fare for, at de forsvinder fra den danske natur på sigt kan en egentlig naturgenopretningsindsats og/eller målrettet drift være nødvendig. Som eksempler på truede naturtyper og arter kan nævnes højmoser, eremit og sorterne.

Natura 2000-planlægningen fastlægger desuden retningslinjer for myndighedernes skønsmæssige beføjelser efter lovgivningen i øvrigt.

Natura 2000 og Vandrammedirektivet

Gennemførelsen af Vandrammedirektivet og vandplanerne forventes at bidrage til at imødegå nogle af ovennævnte trusler. Eksempelvis genskabes nye naturområder i ådale, og vandkvaliteten vil blive forbedret. Omfanget af synergieffekten mellem Natura 2000 og Vandrammedirektivet vil blive tydelig undervejs i planprocessen. For vandforekomster, der også er omfattet af Natura 2000-direktiverne, vil det strengeste af miljømålene være gældende.

Med målbekendtgørelsen er der fastlagt nærmere retningslinjer for fastsættelse af mål i Natura 2000-områderne og defineret en 5-trinskala for naturtilstanden i 18 lysåbne naturtyper. Et tilsvarende tilstandssystem er under udarbejdelse for de 10 skovnaturtyper og for direktivernes arter. På et senere tidspunkt vil et tilstandssystem for såvel de ferske som de marine naturtyper blive udarbejdet.

Bilag 4. Miljørapport for Natura 2000-planen

Miljørapport for N 228 Stenholt Skov og Stenholt Mose

- kan læses på Naturstyrelsen hjemmeside, se www.naturstyrelsen.dk under opslag om plan for dette Natura 2000-område.

Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø
www.nst.dk